«РАСЛЫЙМ»
Татарстан Республикасы
Мәгариф һәм фән министры

_________________И.Г. Һадиуллин
«___» ____________ 2024 ел

Рус телендә гомуми белем бирү оешмаларының татар укучылары өчен 2025 елда туган (татар) телдән бердәм республика имтиханын уздыру материалларының күрсәтмә варианты

Демонстрационный вариант контрольных измерительных материалов для проведения в 2025 году единого республиканского экзамена по родному (татарскому) языку для обучающихся-татар школ с русским языком обучения

разработан федеральным государственным автономным образовательным учреждением высшего профессионального образования
«КАЗАНСКИЙ (ПРИВОЛЖСКИЙ) ФЕДЕРАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

подготовлен государственным бюджетным учреждением
«РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ЦЕНТР МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ»

утвержден МИНИСТЕРСТВОМ ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

Эшне башкару өчен күрсәтмә

Имтиханны башкаруга 210 минут вакыт бирелә. Ул вакыт эчендә укучылар 3 өлештән торган эшне башкарып чыгарга тиеш.

Беренче өлеш 30 биремне (1-30) үз эченә ала. Һәр биремгә тәкъдим ителгән 4 вариант җавапның берсен, ягъни дөресен генә сайлап алырга кирәк.

Икенче өлеш кыска җавапны таләп иткән 8 биремнән (31-38) гыйбарәт. Бу биремнәргә җавапларны мөстәкыйль рәвештә формалаштырырга кирәк.

Өченче өлеш бер биремнән (39) гыйбарәт һәм текстка бәйле зур булмаган язма эшне (иншаны) тәшкил итә.

Биремнәрне тәкъдим ителгән тәртиптә үтәргә киңәш итәбез. Аларны үтәү барышында кыенлык тудырганы очраса, әлеге биремне калдырып торып, алдагысына күчегез. Вакыт калган очракта, сез бу биремнәргә кабат әйләнеп кайта аласыз.

Дөрес җавап, катлаулылыгыннан чыгып, 1 яки югарырак балл белән бәяләнә. Әлеге балларны бергә кушканнан соң, гомуми балл чыгарыла. Шуңа күрә мөмкин кадәр күбрәк биремнәргә дөрес җаваплар бирергә һәм күбрәк баллар җыярга тырышыгыз.

Уңышлар телибез!

1 нче өлеш

1-30 нчы биремнәрнең җавабы сан белән күрсәтелә. Җавапларны 1 нче номерлы җавап бланкына, кирәкле бирем номерыннан уң якка, беренче шакмактан башлап язып куярга кирәк.

1. Сүзнең әдәби әйтелеш нормасын билгеләгез.
1) [бәртөслә]
2) [бәртәслә]
3) [бөртөслө]
4) [бәртөслө]

2. Алынма сүзне билгеләгез.
1) шкаф
2) иген
3) яфрак
4) болыт

3. Антоним сүзләрне билгеләгез.
1) тыйнак – басынкы
2) тыйнак – мактанчык
3) масаючан – мактанчык
4) мактаулы – мактанчык

4. Тамыр сүзне билгеләгез.
1) баскыч
2) көлке
3) эшлә
4) күмер

5. *Лицемерить* сүзенең татарчага дөрес тәрҗемәсен билгеләгез.
1) йөзне үзгәртү
2) икейөзлеләнү
3) дөресен сөйләү
4) битне үлчәү

Текстны укыгыз һәм 6 – 11 нче биремнәрне үтәгез.
1) «Казан» пароходы Уфа пристаненда туктагач <...> чемодан тотып, ялгыз басып торуымны бер апай искә төшерде. 2) «Монда чемодан белән басып торырга ярамый. 3) Әйберләреңне камера хранениягә тапшыр да юлыңда бул!» – диде ул. 4) Нәкъ безнеңчә әйтте, матур итеп, тәмләп. 5) «Минем шушы күкәйдән башка әйберем юк, миңа базарга барырга кирәк!» – дидем җавабымда. 6) Апаның «игелеклеген» гомер онытасым юк. 7) Ул мине сәүдә итү кәсебеннән коткаручы буларак хәтеремдә саклана. 8) «Әртис» булыр өчен, әле күп михнәтләр

күрәсе барлыгын каян белсен инде ул?!

(Ә. Зарипов буенча)

6. 3 нче җөмләдәге *камера хранения* сүзтезмәсенең татарчасын билгеләгез.
1) сакчыллык камерасы
2) саклау камерасы
3) саклану камерасы
4) саклау җәмгыяте

7. 6 нчы җөмләдәге *гомер онытасым юк* гыйбарәсенең русчага дөрес тәрҗемәсен билгеләгез.
1) не забыть мне никогда
2) забыть о жизни
3) не забыть о Гомере
4) жизнь заставляет забывать

8. 4 нче җөмләдәге ясалма рәвешне билгеләгез.
1) нәкъ
2) матур
3) безнеңчә
4) әйтте

9. Өзекнең стилен билгеләгез.
1) матур әдәбият стиле
2) фәнни стиль
3) рәсми эш кәгазьләре стиле
4) көнкүреш-сөйләм стиле

10. 7 нче җөмләнең төрен билгеләгез.
1) ике составлы җөмлә
2) тезмә кушма җөмлә
3) иярченле кушма җөмлә
4) катнаш кушма җөмлә

11. 1 нче җөмләдә <...> тамгасы урынына куелырга тиеш тыныш билгесен билгеләгез.
1) сызык
2) ике нокта
3) өтер
4) нокталы өтер

12. Күп нокталар урынына куелырга тиешле тыныш билгеләрен билгеләгез.

Димәк <...> дөньядагы бөтен халыклар белән уртак гадәтләребез <...> уртак гамәлләребез бар безнең. (М. Мәһдиев)

1) сызык, сызык
2) өтер, өтер

3) сызык, өтер
4) өтер, ике нокта

13. Күп нокталар урынына *ң* хәрефе языла торган очракны билгеләгез.
1) кайча...гы
2) сара...лык
3) са...гырау
4) кабары...кы

14. Күп нокталар урынына куелырга тиешле тыныш билгесен билгеләгез.
Безгә шул гына кирәк тә иде <...> тизрәк алма бакчасына йөгердек (Ф. Яруллин).
1) өтер
2) ике нокта
3) сызык
4) тыныш билгесе куелмый.

15. Аерып бирелгән сүзнең кайсы җөмлә кисәге булуын билгеләгез.
*Бөтен **белгәне** – компьютерда уйнап утыру. (А. Әхмәтгалиева)*
1) аергыч
2) тәмамлык
3) хәбәр
4) ия

16. Түбәндә бирелгән сүзләр арасында хәбәрлекле мөнәсәбәт урнашкан очракны билгеләгез.
1) кызыл чүпрәк
2) сулдан өченче
3) киләсе ел
4) яңгыр ява

17. Күп нокталар урынына *в* хәрефе язылырга тиешле сүзне билгеләгез.
1) Милә...шә
2) са...лык
3) җәя...
4) чиклә...ек

18. Дөрес язылышны билгеләгез.
1) бауы
2) баувы
3) бавы
4) бауыы

19. Сүзләр кушылып язылган очракны билгеләгез.
1) тере(көмеш)
2) озын(озак)
3) тәкъдим(итү)
4) энҗе(чәчәк)

20. Кушымча дөрес ялганмаган сүзне билгеләгез.
1) песиебез
2) дәфтәрсез
3) урамларда
4) түбәтәйнең

21. Юлдан-юлга күчерүнең дөрес очрагын билгеләгез.
1) ра-ди-о-ал-гыч, э-лек-ке-дән, сай-ра-вын
2) ра-дио-ал-гыч, элек-ке-дән, сай-ра-вын
3) рад-ио-ал-гыч, эл-ек-ке-дән, сай-рав-ын
4) радио-алгыч, элек-ке-дән, сайра-вын

22. Артык сүзне билгеләгез.
1) аклы-каралы
2) бака яфрагы
3) хатын-кыз
4) хәл-әхвәл

23. Сүзнең дөрес язылышын билгеләгез.
1) салкынърак
2) салкынрак
3) салкынырак
4) салкын рак

24. Күп нокталар урынына куелырга тиешле тыныш билгесен билгеләгез.

Бу әлеге Нәфисә, күзе, буе, төсе, бите <...> һәммәсе дә кешенеке кеби (Г. Исхакый)

1) өтер
2) ике нокта
3) сызык
4) тыныш билгесе куелмый

25. *Руководство* сүзенең татар теленә дөрес тәрҗемәсен билгеләгез.
1) юлбашчылык
2) җитәкчелек
3) әйдәманлык
4) башлангыч

26. Дөрес тәрҗемә ителмәгән сүзне билгеләгез.
1) биек − высокий
2) боек − мелкий
3) бөек − великий
4) буяу − краска

27. Сүзнең дөрес язылышын билгеләгез.
1) гаелә
2) гәйелә
3) гаилә
4) гәелә

Текстны укыгыз һәм 28-30, 31 – 38, 39 нчы биремнәрне эшләгез.

1) Кыш килде. 2) Урамнарга ул ак юрган җәйде. 3) Бакчаларга кар тулды, агачлар ак «чәчәк» аттылар.

4) Рәшитнең әнисенә эш артты. 5) Ул тротуар чистартырга урамга чыкты. 6) Рәшит тә тик торырга яратмый. 7) Ул үзе кебек бәләкәй көрәк күтәрде дә кар көри башлады. 8) Көрәге аның фанердан эшләнгән − җиңел.

9) Әй, рәхәт тә соң кышкы саф һавада кар көрәве! 10) Эш һәм кыш Рәшитнең битен әнис алмасыдай кызарткан. 11) Бәләкәй борын бераз гына җебесә дә, аңа исе китәргә уйламады Рәшитнең. 12) Бер **тартып** куя да җиңе белән сөртеп ала. 13) Көрәвен белә.

14) Тротуардан кешеләр өзлексез агылып тора <...> берәүләр бу якка чыга, икенчеләр − каршы якка. 15) Нишләптер, барысы да ашыгалар: эшләргә комачаулыйлар. 16) Кайберсе Рәшиткә бәрелеп китә, кайберләре хәтта көрәккә басып узалар. 17) Баштарак Рәшитнең аларга бик үк исе китмәде. 18) Эшендә булды <...> көри бирде. 19) Менә бервакыт Рәшит көрәген күтәрә алмады. 20) Караса, ни күрсен: бер абый аның көрәгенә баскан! 21) Ачуы килде Рәшитнең. 22) Аны-моны уйлап тормады:

− Йөрмәгез әле эш вакытында, аяк астында чуалып! −дип кычкырды.

24) Абый дигәне бабай булып чыкты. 25) Рәшит аның күзлеген күреп алды да:

− Күзлек киеп тә күзең күрми икән, әй! − дип өстәп куйды.

26) Бабай бер генә сүз әйтте:

− Ай-һай!

27) Әйтте дә кулындагы таягын селки-селки китеп тә барды.

28) Бабайның таягы Рәшитнең башына суккан кебек булды. 29) Ә сүзе, бер генә булса да, күңелен әллә нишләтеп җибәрде: «Ай-һай!..»

30) Эш <u>*беткәч*</u> тә әле, ул сүз Рәшитнең колак төбендә яңгырап, эчен пошырып торды: «Ай-һай!..»

31) − Әни, нәрсә дигән сүз ул – «ай-һай»?

32) Әнисе аз гына уйлап торды да болай диде:

– «Ай-һай»мы? 33) «Син, малай, эш яратасың икән, әйбәт! 34) Әниеңә булышуың да матур! 35) Тик олыларга тупас мөгаләмәң әйбәт түгел» дигән сүз ул – «ай-һай!».

(А. Әхмәт буенча)

28. 14 нче җөмләдә күп нокталар урынына куелырга тиеш тыныш билгесен билгеләгез.
1) өтер
2) ике нокта
3) сызык
4) тыныш билгесе куелмый

29. 15 нче җөмләдә өтернең ни өчен куелганын билгеләгез.
1) Кереш сүзләр җөмләдә өтер белән аерылалар.
2) Тиңдәш кисәкләр арасына өтер куела.
3) Тезмә кушма җөмләдәге гади җөмләләр өтер белән аерылалар.
4) Җөмләнең аерымланган кисәкләре (аныклагычлар) өтер белән аерылалар.

30. 10 нче җөмләнең төрен билгеләгез.
1) гади, җәенке, ике составлы җөмлә
2) иярченле кушма җөмлә
3) тезмә кушма җөмлә
4) катнаш кушма җөмлә

2 нче өлеш

Әлеге өлештәге биремнәрне үтәгәндә, үз җавапларыгызны 1 нче номерлы җавап бланкында 31-38 саннарының уң ягына беренче шакмактан башлап языгыз. Һәр хәреф яки цифр аерым шакмакка язылырга тиеш. Сүзләр яки цифрлар, санап үтелгәндә, аерым шакмакка куелган өтерләр белән аерыла. Җавапларны язганда, буш шакмаклар калдырырга ярамый. Тел терминнарын тулы, дөрес һәм баш килештә язу таләп ителә.

31 – 33 нче биремнәргә җавапларны сүзләр белән языгыз.

31. 12 нче җөмләдә аерып бирелгән фигыльнең төркемчәсен языгыз.

32. 18-20 нче җөмләләрдән сорау алмашлыгын табып языгыз.

33. 18 нче җөмләдә күп нокталар урынына кайсы тыныш билгесе куела?

34 - 38 нче биремнәргә җавапларны цифр белән күрсәтегез.

34. 1-7 нче җөмләләрдән ирен гармониясенә буйсынган сүз булган җөмлә санын языгыз.

35. 9-13 нче җөмләләр арасыннан иярченле кушма җөмләнең санын языгыз.

36. 28-35 нче җөмләләр арасыннан *грубое отношение* сүзтезмәсенең татарчага тәрҗемәсе булган җөмләнең санын языгыз.

37. 15-17 нче җөмләләр арасыннан бер составлы фигыль җөмләнең санын күрсәтегез.

38. 4-16 нчы җөмләләр арасыннан инфинитив кулланылган җөмләләрнең санын арта бару тәртибендә языгыз.

Барлык җавапларыгызны 1 нче номерлы җаваплар бланкына күчереп язарга онытмагыз.

3 нче өлеш

Әлеге өлешкә җавапны 2 нче номерлы бланкта эшләгез. Башта биремнең номерын күрсәтегез (39), аннан соң инша языгыз.

39. Текст нигезендә сочинение языгыз.

Текст авторы тәкъдим иткән проблемаларның берсен формалаштырыгыз һәм аңлатыгыз (цитаталар китерү белән артык мавыкмагыз).

Автор (хикәяләүче) позициясен формалаштырыгыз. Укылган текст авторының фикерләре белән килешү яки килешмәвегезне языгыз, сәбәбен аңлатыгыз. Үз җавабыгызны, беренче чиратта, укыганнарыгызга, шулай ук белемегезгә һәм тормышта күзәткән күренешләрегезгә нигезләнеп дәлилләгез (беренче ике дәлил игътибарга алыначак).

Иншаның күләме 150 сүздән дә ким булмаска тиеш.

Укылган текстка нигезләнмичә язылган эш бәяләнми. Әгәр инша сөйләп чыгу яки чыганак текстны аңлатуларсыз тулысынча күчереп язу формасында гына булса, мондый эш 0 балл белән бәяләнә.

Иншаны пөхтә, аңлашылырлык итеп языгыз.

Татар теленннән имтихан эшен бәяләү системасы

1 нче өлеш

1 нче өлешнең һәм биремендәге дөрес җавап 1 балл белән бәяләнә.

Ике һәм күбрәк (шул исәптән дөрес җавап та), хата җавап яки җавап булмаса, 0 балл куела.

Бирем №	Җавап	Бирем №	Җавап
1	3	**16**	4
2	1	**17**	4
3	2	**18**	3
4	4	**19**	1
5	2	**20**	3
6	2	**21**	2
7	1	**22**	2
8	3	**23**	2
9	1	**24**	3
10	1	**25**	2
11	3	**26**	2
12	2	**27**	3
13	3	**28**	2
14	2	**29**	1
15	4	**30**	1

2 нче өлеш

Бирем №	Җавап
31	хәлфигыль / хәл
32	ни
33	өтер
34	6
35	11
36	35
37	17
38	5,6,11,15

3 НЧЕ ӨЛЕШНЕҢ СЫЙФАТЛАМАСЫ

1) Кыш килде. 2) Урамнарга ул ак юрган җәйде. 3) Бакчаларга кар тулды, агачлар ак «чәчәк» аттылар.

4) Рәшитнең әнисенә эш артты. 5) Ул тротуар чистартырга урамга чыкты. 6) Рәшит тә тик торырга яратмый. 7) Ул үзе кебек бәләкәй көрәк күтәрде дә кар көри башлады. 8) Көрәге аның фанердан эшләнгән – җиңел.

9) Әй, рәхәт тә соң кышкы саф һавада кар көрәве! 10) Эш һәм кыш Рәшитнең битен әнис алмасыдай кызарткан. 11) Бәләкәй борын бераз гына җебесә дә, аңа исе китәргә уйламады Рәшитнең. 12) Бер **тартып** куя да җиңе белән сөртеп ала. 13) Көрәвен белә.

14) Тротуардан кешеләр өзлексез агылып тора <...> берәүләр бу якка чыга, икенчеләр – каршы якка. 15) Нишләптер, барысы да ашыгалар: эшләргә комачаулыйлар. 16) Кайберсе Рәшиткә бәрелеп китә, кайберләре хәтта көрәккә басып узалар. 17) Баштарак Рәшитнең аларга бик үк исе китмәде. 18) Эшендә булды <...> көри бирде. 19) Менә бервакыт Рәшит көрәген күтәрә алмады. 20) Караса, ни күрсен: бер абый аның көрәгенә баскан! 21) Ачуы килде Рәшитнең. 22) Аны-моны уйлап тормады:

– Йөрмәгез әле эш вакытында, аяк астында чуалып! –дип кычкырды.

24) Абый дигәне бабай булып чыкты. 25) Рәшит аның күзлеген күреп алды да:

– Күзлек киеп тә күзең күрми икән, әй! – дип өстәп куйды.

26) Бабай бер генә сүз әйтте:

– Ай-һай!

27) Әйтте дә кулындагы таягын селки-селки китеп тә барды.

28) Бабайның таягы Рәшитнең башына суккан кебек булды. 29) Ә сүзе, бер генә булса да, күңелен әллә нишләтеп җибәрде: «Ай-һай!..»

30) Эш *беткәч* тә әле, ул сүз Рәшитнең колак төбендә яңгырап, эчен пошырып торды: «Ай-һай!..»

31) – Әни, нәрсә дигән сүз ул – «ай-һай»?

32) Әнисе аз гына уйлап торды да болай диде:

– «Ай-һай»мы? 33) «Син, малай, эш яратасың икән, әйбәт! 34) Әниеңә булышуың да матур! 35) Тик олыларга тупас мөгаләмәң әйбәт түгел» дигән сүз ул – «ай-һай!».

(А. Әхмәт буенча)

Текст турында информация
Текст Абдулла Әхмәтнең "Ай-һай" хикәясеннән кыскартып алынды (257 нче бит). Балачак аланы: Балалар бакчасы тәрбиячеләре һәм әти-әниләр өчен хрестоматия (төз. Закирова К.В.) – Казан: РИЦ, 2011. − 560 б.

Төп проблема(лар)	Дөрес тәрбия бирү проблемасы: кеше (бу очракта бала) хезмәтен хөрмәт итәргә кирәк Итагатьлелек, олыларга карата ихтирам тәрбияләү проблемасы
Автор позициясе	Балаларны кечкенәдән эшкә өйрәтергә кирәк Олыларга карата балалар ихтирамлы булырга тиеш

Туган телдә белем бирү мәктәпләре укучылары өчен (82 код)
имтихан эшен бәяләү критерийлары

№	***Бәяләү критерийлары***	**Баллар**
I	***Иншаның эчтәлеге***	
К1	**Чыганак тексттагы проблемаларны формалаштыру**	
	Имтихан бирүче чыганак тексттагы проблемаларның берсен (теге яки бу формада) дөрес формалаштырган. Проблеманы аңлау яки формалаштыруга бәйле фактик хаталар юк.	1
	Имтихан бирүче чыганак тексттагы проблемаларның берсен дә дөрес формалаштыра алмаган.	0
К2	**Чыганак текстның формалаштырылган проблемасын аңлату**	
	Имтихан бирүче формалаштырган проблема чыганак текстка нигезләнеп аңлатылган. Язмасында чыганак текст проблемасын аңлауга бәйле фактик хаталар юк.	2
	Имтихан бирүче формалаштырган чыганак текст проблемасы аңлатылган, **ләкин** чыганак текстка нигезләнмәгән **яки** язмасында чыганак текст проблемасын аңлауга бәйле 1 фактик хата бар.	1
	Имтихан бирүче формалаштырган проблема аңлатылмаган, **яки** язмасында чыганак текст проблемасын аңлауга бәйле 1дән артык фактик хатасы бар, **яки**	0

	имтихан бирүче формалаштырмаган башка проблема аңлатылган, **яки** аңлатмалар урынына язмада текстның яки аның өзегенең эчтәлеге генә бирелгән, **яки** аңлатмалар урынына чыганак тексттан күләмле өзек кенә китерелгән.	
К3	**Чыганак текст авторының позициясен чагылдыру**	
	Имтихан бирүче чыганак текст авторының (хикәяләүченең) аңлатылган проблемага бәйле позициясен дөрес формалаштырган. Чыганак текст авторының позициясен аңлауга бәйле фактик хаталар юк. Автор позициясен аңлауда фактик хаталар юк.	1
	Чыганак текст авторының позициясе имтихан бирүче тарафыннан дөрес формалаштырылмаган, **яки** чыганак текст авторының позициясе формалаштырылмаган.	0
К4	**Имтихан бирүченең проблемага карата үз фикерен дәлилләве**	
	Имтихан бирүче үзе формалаштырган һәм текст авторы билгеләгән проблема буенча, фикерен (автор позициясе белән килешеп яки килешмичә) белдергән, дәлилләгән (2 дән ким булмаган дәлил китергән, шуларның берсе матур әдәбиятка, публицистик яки фәнни әдәбиятка карый).	3
	Имтихан бирүче үзе формалаштырган һәм текст авторы билгеләгән проблема буенча, фикерен (автор позициясе белән килешеп яки килешмичә) белдергән, дәлилләгән (белеменә, тормыш тәҗрибәсенә таянып, 2 дән ким булмаган дәлил китергән), **яки** матур әдәбиятка, публицистик яки фәнни әдәбиятка караган 1 генә дәлил китергән.	2
	Имтихан бирүче үзе формалаштырган һәм текст авторы билгеләгән проблема буенча, фикерен (автор позициясе белән килешеп яки килешмичә) белдергән, белеменә, тормыш тәҗрибәсенә таянып дәлилләгән (1 дәлил китергән).	1
	Имтихан бирүче үзе формалаштырган һәм текст авторы билгеләгән проблема буенча, фикерен (автор позициясе белән килешеп яки килешмичә) белдергән, ләкин дәлилләмәгән, **яки** имтихан бирүче фикере формаль рәвештә генә (мәсәлән, "Мин	0

	автор фикере белән риза / риза түгел”) бирелгән, **яки** имтихан бирүче фикере язмада бөтенләй чагылыш тапмаган.	
II	***Иншаның тел ягы***	
К5	**Язманың мәгънәви бөтенлеге, сөйләм бәйләнешлелеге, язу эзлеклелеге**	
	Имтихан бирүченең эше мәгънәви бөтенлеге, сөйләм бәйләнешлелеге һәм язу эзлеклелеге белән характерлана: – логик хаталар юк, язуда эзлеклелек бозылмаган; – абзацларга бүленештә хаталар юк.	2
	Имтихан бирүченең эше мәгънәви бөтенлеге, сөйләм бәйләнешлелеге һәм язу эзлеклелеге белән характерлана, **ләкин** 1 логик хатасы бар, **һәм/яки** абзацларга бүленештә **1** урында хата бар.	1
	Язмада сөйләм үстерүгә омтылыш бар, **ләкин** логик хаталарның саны 1 дән артык, **һәм/яки** абзацларга бүленештә **2** урында хата бар.	0
К6	**Төгәллек һәм сөйләм матурлыгы**	
	Язмада имтихан бирүченең фикере төгәл, төрле грамматик формалар кулланылган.	2
	Язмада фикер төгәл, **Ләкин** бер генә төрле сөйләм калыпларыннан файдаланылган, **яки** язмада төрле грамматик формалар кулланылган, **ләкин** фикер төгәллеге бозылган.	1
	Сүз байлыгыннан тиешенчә файдалана алмаган, бер үк төрле җөмлә калыпларын гына кулланган.	0
III	***Грамоталылык***	
К7	**Орфографик нормаларның үтәлеше**	
	Орфографик хаталары юк (яки тупас булмаган 1 хатасы бар).	3
	Хатасы 2 дән артык түгел.	2
	3-4 хата җибәрелгән	1
	Хаталарының саны 4 тән артык	0
К8	**Пунктуацион нормаларның үтәлеше**	
	Пунктуацион хаталары юк (яки тупас булмаган 1 хатасы бар).	3
	1-3 хатасы бар.	2
	4-5 хатасы бар.	1
	Хаталарының саны 5 тән артык	0

К9	**Тел нормаларының үтәлеше**	
	Грамматик хаталары юк	2
	1–2 хатасы бар	1
	Хаталарының саны 2 дән артык	0
К10	**Сөйләм нормаларының үтәлеше**	
	Сөйләмгә кагылышлы 1 генә хатасы бар	2
	2–3 хатасы бар	1
	Хаталарының саны **3** тән артык	0
К11	**Этикага кагылышлы нормаларның үтәлеше**	
	Этикага кагылышлы хаталары юк	1
	Хаталары бар (1 һәм 1дән күбрәк)	0
К12	**Язмада фактларны бирүдәге төгәллекнең үтәлеше**	
	Фактик хаталары юк	1
	Фактик хаталары бар	0
Язма эш өчен максималь балл		**23**

Грамоталылыкны (К7-К10) бәяләгәндә, укучы язмасының күләме исәпкә алына. Таблицада күрсәтелгән бәяләү нормалары күләме 130-250 сүздән торган язмаларны бәяләү өчен тәкъдим ителә.

Әгәр укучының язмасы 70 сүздән кимрәк булса, андый эш 0 балл белән бәяләнә, бирем үтәлмәгән булып санала.

Әгәр укучының язмасы 70 сүздән 130 сүзгә кадәр күләмдә булса, К7-К10 нчы критерийлардагы хаталары киметелә. **Бу критерийлар буенча 2 балл түбәндәге очракларда куела:**

К7 – орфографик хаталары юк (яки тупас булмаган 1 хатасы бар);

К8 – тыныш билгеләренә кагылышлы хаталары юк (яки тупас булмаган 1 хатасы бар).

Бу критерийлар буенча 1 балл түбәндәге очракларда куела:

К7 – хатасы 2 дән артык түгел;

К8 – 1-3 хатасы бар;

К9 – грамматик хаталары юк;

К10 – сөйләмгә кагылышлы хаталары 1 дән артык түгел.

Әгәр укучының язмасы 70 сүздән 130 сүзгә кадәр күләмдә генә булса, К7-К12 критерийлары буенча югары балл бөтенләй куелмый.

Әгәр укучының язмасында автор текстының эчтәлеге генә чагылыш тапса яки автор тексты бернинди аңлатмаларсыз күчереп кенә алынган булса, К1-К12 нче критерийлары буенча бу эш 0 балл белән бәяләнә. Чыганак текстка нигезләнмичә язылган эш бәяләнми.